

Hemslöjdens samlingar - Att arbeta med sin föremålssamling

D M Hemslöjdens Samlingar

Under 1900-talet har hemslöjdsföreningarna i Sverige byggt upp unika samlingar med mängder av olika hemslöjdsföremål. På 1990-talet började dessa föremål katalogiseras och digitaliseras för att göra dem enklare tillgängliga för fler. Nu finns tusentals av dessa föremål publicerade på Digitalt museum i Hemslöjdens samlingar. Men mängder av värdefull slöjd och konst finns fortfarande kvar att digitalisera och publicera.

Hur tar man sig då an ett publiceringsarbete? Att skaffa sig överblick över föremålssamlingen är en bra början.

Slöjdsamlingen

Försök få en uppfattning om samlingens storlek och innehåll. Finns det personer som redan tidigare arbetat med samlingen? Ta kontakt med dem och stäm av vad som gjorts.

Det är inte ovanligt att föremålssamlingar förvaras svårtillgängligt, nerpackade på grund av platsbrist. Ett syfte med att digitalisera och publicera sin föremålssamling kan därför vara att göra föremålen tillgängliga för en bredare allmänhet.

Få överblick

Vad består samlingen av?

Hur många föremål finns?

Tillkommer det nya slöjdföremål som gör att samlingen växer?

Finns det behov av mer arkivbeständig förvaring av föremålen?

Försök framför allt att identifiera föremål som är unika, dyrbara, ömtåliga och/eller svåra att förvara. Vid osäkerhet kring hur mycket av samlingen ni mäktar med att digitalisera och publicera, prioritera dessa föremål.

Hantering av den fysiska slöjdsamlingen

Om oturen är framme kan fysiska samlingar råka ut för allt från skadedjur och brand till vattenskador. Att registrera sin samling i Primus kan ses som ett steg mot att säkra bevarandet av föremålen för framtiden, samtidigt som samlingen får en grundlig genomgång. När samlingen sen finns tillgänglig i Primus och på Digitalt museum kan de fysiska föremålen magasineras för bästa möjliga bevarande och skydd.

För ökad arkivbeständighet

Under tiden som arbetet med den fysiska samlingen utförs, tänk på att:

- Skriva med blyerts. Använd inte bläck eller tusch.
- Metall kan rosta och missfärga. Så ta bort gem, häftklamrar m.m ur samlingen.
- Plast vittrar sönder med tiden. Byt ut plastfickor, tejp m.m. mot syrafri kartong och silkespapper.
- Använda bomullshandskar vid hantering av sköra och ömtåliga föremål. Våra händer har lågt pH-värde, vilket kan påskynda nedbrytning av ömtåliga material.

Kontakta närmaste föreningsarkiv för fler tips och råd kring hantering och förvaring av föremålen i er samling. Föreningsarkiven brukar också sälja arkivmaterial (syrafri kartong, silkespapper etc) till självkostnadspris.

Dela upp arbetet

Hjälps åt och arbeta tillsammans. Det blir roligare då! Men var realistiska. Fundera över vad ni mäktar med och sätt rimliga slutdatum.

Ta vara på den kompetens som finns i föreningen och dela upp arbetet därefter. I ett sådant här projekt finns det plats för allt från noggranna personer med datorvana, till konstnärliga slöjdare med kännedom om olika slöjdtekniker och material. Har ni dessutom tillgång till någon som gillar att fotografera så är det bara att gratulera!

Fotografering av slöjdföremål

Fotograferingen kan ta både tid och plats i anspråk. Men det är det värt för bra bilder är viktigt. Planera gärna för en eller ett par heldagar och fotografera så mycket som möjligt vid ett och samma tillfälle.

Bra bilder är A och O

- Naturligt ljus ger bästa ljuset. En mulen sommardag ger bra förutsättningar för fina bilder med naturtrogen färgåtergivning. Men när sådana förhållanden inte finns kan fotografering inomhus vid ett fönster också fungera. Direkt solljus ger väldigt skarpa kontraster. Så välj ett annat fönster.
- Ett stort kartongark, i grått eller vitt, ger en bra neutral bakgrund. Undvik bakgrund med tydlig textur, som t ex ett grovt linnetyg.

- Dagens mobilkameror är tillräckligt bra för att klara denna typ av fotografering. Men se till att ta skarpa bilder. Ett stativ kan underlätta.
- Rensa bort suddiga/dåliga bilder och dubletter redan i mobilen/kameran. Annars är det lätt drunkna i bildmaterial som behöver hanteras längre fram.
- När det är relevant, fotografera även föremålets framsida, baksida, insida och detaljer. Om föremålet redan är märkt med ett unikt identifikationsnummer, fotografera även det (för enklare identifiering längre fram).
- Så fort som möjligt: Döp om bildfilerna till föremålets identifikationsnummer. Dels för att hålla ordning, dels för att kunna använda massimport av bilder i Primus. Läs mer om detta i Hemslöjdens "Manual för Hemslöjdens samlingar."

Registrering i Primus & publicering på Digitalt museum

Ett vanligt scenario

På 1990-talet gjordes ett stort arbete med att katalogisera och registrera slöjdsamlingar runtom i landet. Föremålen fick unika id och fördes in i arkivdatabaser i systemet Sofi. Primus har idag ersatt Sofi och det som fanns registrerat i de gamla databaserna har flyttats över till Primus. Så ett vanligt scenario är att hela eller delar av slöjdsamlingarna redan finns i Primus men att det saknas en del bilder. Då kan man arbeta så här:

Använd "Manual för Hemslöjdens samlingar" som finns på Hemslöjdens hemsida.

Steg 1

Börja med de befintliga posterna i Primusdatabasen som har bild. Stäm av så att bild överensstämmer med beskrivningen av föremålet. Fyll eventuellt på med ytterligare information. Därefter är posten klar för publicering på Digitalt museum.

Steg 2

Arbeta vidare med befintliga poster som saknar bild i Primusdatabasen. Det kan underlätta att gruppera dessa poster utifrån en gemensam nämnare, t ex typ av föremål eller var de fysiska föremålen förvaras. Fotografera färdigt en grupp åt gången. Komplettera de befintliga posterna med bild/bilder och publicera sedan.

Steg 3

Arbeta vidare med samlingen genom att fotografera resterande föremål. Om de fysiska föremålen saknar unikt identifikationsnummer så märk upp dem med det, t ex i samband med fotografering. Importera bildfilerna i Primus, registrera informationen om föremålen och publicera därefter.

Övriga tips

I Primus kan man ta ut **rapporter** av olika slag. Dessa kan underlätta arbetet med den fysiska samlingen, t ex för att identifiera:

- Föremål som saknar bild

- Publicerade/opublicerade föremål
- Föremål indelade efter typ, teknik, material, tidsepok etc.
- Senast uppdaterade posterna i Primusdatabasen.

Om samlingen är stor och posterna i Primus många kan det underlätta att arbeta med **mappar**. Man kan då arbeta med föremålen i databasen utifrån en gemensam nämnare, som t ex typ av objekt, material, teknik, epok, upphovsperson osv. Gruppera innehållet i databasen i mappar och arbeta därefter färdigt en mapp åt gången.

Massimportera bilder om möjligt. Det sparar tid.

Kopiera information från en befintlig post. Sen är det bara att ändra/lägga till Id-nummer samt den information som skiljer föremålen åt.

Samarbeta! Gör arbetet i etapper. Sätt mål och delmål. Pricka av det ni gjort och känn er nöjda när ni uppnått ett mål!

För fortsatt, framtida arbete med er samling, fysiskt och digitalt:

- Minnet är ofta bra men kort. Så ta er tid att **dokumentera** det ni gör! T ex genom att föra någon form av arbetsdagbok.
- Använd fältet **Övrig (intern) information** i Primus för allt som är värt att känna till om specifika föremål men som inte passar att tillkännage publikt på Digitalt museum. T ex: "Britta Nilssons mor i Storåbränna hade ett nästan identiskt par vantar på 1950-talet och dessa var stickade av..."

En föremålssamling - till nytta och nöje

Avslutningsvis kommer här några idéer och förslag på hur man, som slöjdsamlingsägare, kan använda sin digitaliserade skatt.

Tävlingar

- **"Finn föremålet"** – Gör en söktävling där det gäller att hitta ett specifikt föremål i Hemslöjdens samlingar.
- **Hemslöjdens samlingar-bingo** – Det finns många sätt att göra en bingotävling på, med hjälp av sin digitala samling. Skapa t ex en bingobricka och fyll rutorna med utmaningar: "Hitta en stickad tumvante", "Finn en tulpan", "Föremål av näver", osv. Eller kanske en bingobricka med bilder på föremål där det gäller att hitta det unika id-numret för att få kryssa av bingorutan?
- **"Fem myror är fler än fyra elefanter"** – En rolig lek att t ex avsluta ett årsmöte med. Välj ut fyra samlingsföremål, varav tre har en gemensam nämnare. Dela in deltagarna i lag. Sen gäller det för lagen att hitta den gemensamma nämnaren och bestämma bild/föremål som "ska bort". Den här tävlingen går göra hur svår och seriös, eller lätt och rolig, som man vill. Om deltagarna har tillgång till Digitalt museum under tävlingen så kan man låta detta bli en svår och klurig utmaning. Men man kan också göra tävlingen till en kul lek där det i första hand gäller för lagen att argumentera för sitt val av

föremål som "ska bort". För det kan ju, precis som i barnprogrammet, finnas många gemensamma nämnare och inget behöver vara självklart rätt eller fel.

Teman på slöjdträffar

Gör ett urval ur samlingen att fokusera kring och anordna temakvällar utifrån utvalda föremål. Berätta, utforska och skapa nytt med utgångspunkt ur de historiska föremålen. Eller anordna en kväll med digital visning av samlingen i Hemslöjdens samlingar, helt enkelt!

Även **film och ljudfiler** går publicera på Digitalt museum. Så bjud in personer som har speciell kännedom om föremål i slöjdsamlingen och låt dem berätta. Dokumentera genom att filma eller spela in!

Skapa något nytt

Utgå från något gammalt och skapa något nytt! Plocka detaljer ur folkdräkter, broderier, skisser och vävar. Hämta inspiration i form av färg, form, teknik och materialval. Utgå från skisser till flossa- och ryavävar för att göra ett stickmönster. Hämta inspiration till ett broderi från folkdräkter, vävskisser och allmogemålningar. Varför inte skapa materialkit där historien om det ursprungliga föremålet ur samlingen får ingå? Det är fritt fram att låta föremålen i samlingen inspirera till nytt skapande. Vill man kopiera är det däremot viktigt att först ta reda på vad som gäller kring licensiering och upphovsrätt i det aktuella fallet.

Utställningar

På Digitalt museum är det enkelt att skapa digitala utställningar. En sådan utställning kan fungera som ett lätt tillgängligt komplement till en fysisk utställning med föremål ur föremålssamlingen.